Trusova, N. V., Tulush, L. D., & Darahan, A. A. (2025). Teoretychni aspekty lizynhovoho finansuvannia subiektiv ahrarnoho biznesu [Theoretical aspects of leasing financing for agricultural business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo, (71)*. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108

Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv. (2024). Analitychnyi zvit pro stan lizynhovoho rynku Ukrainy za 2023–2024 roky [Analytical report on the state of the leasing market in Ukraine for 2023–2024]. Kyiv: Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv. http://www.leasing.org.ua/reports/2024

Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv. (2025, September 10). *Obsiahy lizynhu, shcho nadaietsia bankamy, fantastychno zrostaiut – pidsumky 2 kvartalu 2025 roku* [Volumes of leasing provided by banks are growing fantastically – results of Q2 2025]. Kyiv: Ukrainske obiednannia lizynhodavtsiv. https://uul.com.ua/2025/obsyagy-lizyngu-shho-nadayetsya-bankamy-fantastychno-zrostayut-pidsumky-2-kvartalu-2025-roku/

Wijnia, Y. (2012). Asset Risk Management: Issues in the Design and Use of the Risk Matrix. In *Engineering Asset Management and Infrastructure Sustainability. Proceedings of the 5th World Congress on Engineering Asset Management* (p. 1043–1059). London: Springer https://doi.org/10.1007/978-0-85729-493-7_81

World Bank. (n. d.). *Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance*. Washington, DC: World Bank. https://www.worldbank.org/en/topic/smefinance

Zakon Ukrainy «Pro finansovyi lizynh» [Law of Ukraine "On Financial Leasing"], № 1201-IX. (2021, February 4). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text

Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo usunennia superechnostei ta utochnennia vyznachennia lizynhovoi, orendnoi operatsii» [Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine Regarding the Elimination of Contradictions and Clarification of the Definition of Leasing, Rental Operations"], № 1605-IX. (2021, July 1). https://zakon.rada.gov.ua/go/1605-20#Text

УДК 336.71:368(477)
JEL: G22; G28
DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-449-458

РЕГУЛЯТОРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

©2025 **ЖУРАВКА О. С., ПІГУЛЬ Н. Г., ГОРОБЕЦЬ Є. В.**

УДК 336.71:368(477)
JEL: G22; G28

Журавка О. С., Пігуль Н. Г., Горобець Є. В. Регуляторні трансформації та тенденції розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні

Метою статті є дослідження особливостей державного регулювання та здійснення комплексного аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні. У роботі обґрунтовано актуальність і необхідність розвитку цього сегмента страхового ринку з позицій забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання та підвищення рівня соціального захисту населення. Підкреслено, що автотранспортне страхування є одним із ключових механізмів управління та фінансування ризиків дорожньо-транспортних пригод, забезпечуючи компенсацію збитків і фінансову стабільність учасників дорожнього руху. У статті досліджено сучасні тенденції функціонування ринку автотранспортного страхування в контексті регуляторних трансформацій, зокрема у зв'язку з набуттям чинності Закону України № 3720-IX, який гармонізує національне законодавство зі стандартами Європейського Союзу. Проведено аналіз динаміки страхових премій, виплат і рівня покриття основних видів автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»). Результати дослідження засвідчили, що у 2019–2023 рр. автотранспортне страхування стабільно зберігало провідні позиції у структурі вітчизняного страхового ринку, формуючи понад 50% загального обсягу страхових премій. Найвищу частку премій і виплат традиційно забезпечують договори КАСКО та ОСЦПВ, тоді як зростання обсягів за «Зеленою карткою» пов'язане з активізацією міжнародних поїздок громадян і міграційними процесами, спричиненими воєнними діями. Серед основних викликів галузі виокремлено високу збитковість видів автострахування, вплив воєнних ризиків, зниження купівельної спроможності населення. Обґрунтовано, що подальше зміцнення позицій ринку можливе за рахунок розвитку інноваційних страхових продуктів, удосконалення механізмів управління ризиками, підвищення фінансової грамотності населення. У сукупності це сприятиме формуванню ефективної, прозорої та соціально орієнтованої системи автотранспортного страхування в Україні.

Ключові слова: *автотранспортне страхування, ринок страхових послуг, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), КАСКО, міжнародне автострахування «Зелена картка», державне регулювання.*

Рис.: *8.* ***Табл.:*** *1.* ***Бібл.:*** *16.*

Журавка Олена Сергіївна *– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)*
E-mail: *o.zhuravka@biem.sumdu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-1548-1674*
Researcher ID: *https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABI-5723-2020*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207228992*

Пігуль Наталія Георгіївна *– кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)*
E-mail: *n.pihul@biem.sumdu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-9090-1763*
Researcher ID: *https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-8989-2018*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56781559800*
Горобець Єлена Володимирівна *– магістрантка, Сумський державний університет (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 40000, Україна)*
E-mail: *elena.2309201611@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0009-0008-9451-6097*

UDC 336.71:368(477)
JEL: G22; G28

Zhuravka O. S., Pihul N. G., Horobets Ye. V. Regulatory Transformations and Trends in the Development of the Motor Vehicle Insurance Market in Ukraine

The aim of this article is to examine the features of State regulation and to conduct a comprehensive analysis of the current State and development trends of the motor vehicle insurance market in Ukraine. The article substantiates the relevance and necessity of developing this segment of the insurance market from the standpoint of ensuring the financial stability of business entities and enhancing the level of social protection for the population. It is emphasized that motor vehicle insurance is one of the key mechanisms for managing and financing the risks of road traffic accidents, providing compensation for losses and financial stability for road users. The article examines current trends in the functioning of the motor vehicle insurance market within the context of regulatory transformations, particularly in connection with the entry into force of the Law of Ukraine No. 3720-IX, which harmonizes national legislation with European Union standards. An analysis was conducted on the dynamics of insurance premiums, claims, and coverage levels for major types of auto insurance (CASCO, OSCPV, «Green Card»). The study results indicated that from 2019 to 2023, auto insurance consistently maintained a leading position in the structure of the domestic insurance market, accounting for over 50% of the total insurance premiums. The largest share of premiums and claims is traditionally provided by CASCO and OSCPV contracts, while the increase in «Green Card» volumes is associated with heightened international travel by citizens and migration processes caused by military actions. Among the main challenges in the industry are high loss ratios in types of auto insurance, the impact of wartime-related risks, and a decline in the population's purchasing power. It is argued that further strengthening of market positions is possible through the development of innovative insurance products, improvement of risk management mechanisms, and enhancement of the population's financial literacy. Overall, this will contribute to the development of an efficient, transparent, and socially oriented motor vehicle insurance system in Ukraine.
Keywords: *motor vehicle insurance, insurance services market, compulsory civil liability insurance (OSCPV), CASCO, international auto insurance «Green Card», State regulation.*
Fig.: *8.* ***Tabl.:*** *1.* ***Bibl.:*** *16.*

Zhuravka Olena S. *– PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)*
E-mail: *o.zhuravka@biem.sumdu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-1548-1674*
Researcher ID: *https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABI-5723-2020*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57207228992*
Pihul Nataliya G. *– PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Education and Research Institute for Business, Economics, and Management of Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)*
E-mail: *n.pihul@biem.sumdu.edu.ua*
ORCID: *https://orcid.org/0000-0002-9090-1763*
Researcher ID: *https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-8989-2018*
Scopus Author ID: *https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56781559800*
Horobets Yelena V. *– Master's Student, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 40000, Ukraine)*
E-mail: *elena.2309201611@gmail.com*
ORCID: *https://orcid.org/0009-0008-9451-6097*

Автотранспортне страхування відіграє ключову роль, займаючи вагому частку страхового ринку України та забезпечуючи фінансову стабільність учасників дорожньо-транспортного руху через убезпечення як ризиків матеріальних втрат (покриваються в межах КАСКО страхування та обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), так і ризиків втрати життя чи здоров'я учасників дорожньо-транспортних пригод (ДТП) (покриваються в межах ОСЦПВ, міжнародного автострахування «Зелена картка»). Зростаюча кількість автотранспорту, підвищення рівня ДТП, а також вплив кризових явищ в економіці вимагають розробки нових, більш гнучких та економічно обґрунтованих підходів до автострахування, що дозволить забезпечити стабільність вітчизняного страхового ринку і надійний захист інтересів учасників дорожнього руху.

Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю державного регулювання та розвитку ринку автотранспортного страхування з урахуванням як сучасних міжнародних тенденцій, так і специфічних національних умов.

Питання розвитку вітчизняного ринку автострахування лежать в площині уваги урядовців,

експертів, практиків страхового ринку, а також науковців. Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у вивчення теоретичних і практичних аспектів автотранспортного страхування, можна виділити: Бовсуновську Г. [2], Кривошлик Т. [3], Приказюк Н., Моташко Т. [8], Слободу Л., Руденко З. [12], Федорович І. [16] та інших. Такі українські установи, як Інститут стратегічних досліджень, Національний банк України, Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ), а також практики страхової галузі активно займаються розробкою методів підвищення ефективності та доступності страхових продуктів автотранспортного страхування, адаптуючи їх до сучасних ринкових умов.

Метою статті є дослідження особливостей державного регулювання та комплексний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні.

Страховий ринок є однією з важливих ланок у складі економічного потенціалу кожної держави, оскільки створює можливість мінімізувати збитки в разі непередбачуваних подій, забезпечуючи фінансову стійкість суб'єктів господарювання та соціальний захист населення. Автотранспортне страхування є найбільшим сегментом вітчизняного страхового ринку та індикатором його розвитку. Зростання автопарку спричинює збільшення інтенсивності та швидкості дорожнього руху, підвищуючи ризики аварій [13; 16]. І, як наслідок цього, автотранспортне страхування стає одним із ключових механізмів управління та фінансування ризиків ДТП, оскільки допомагає мінімізувати втрати від непередбачуваних ситуацій на дорозі, забезпечує фінансовий захист власників транспортних засобів, компенсує збитки, завдані третім особам.

Ринок автострахування більшість дослідників розглядають в рамках таких основних видів страхування: *КАСКО страхування* (добровільний вид страхування від втрати чи пошкодження наземного транспортного засобу); *обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за внутрішніми договорами* (ОСЦПВ забезпечує фінансовий захист учасників дорожнього руху та відшкодування збитків, заподіяних життю, здоров'ю чи майну третіх осіб у разі виникнення ДТП в Україні); *страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за зовнішніми договорами*, більш відомий як «Зелена картка». Цей вид страхування забезпечує страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів при виїзді за кордон і діє в межах 50 країн, які є учасниками міжнародної системи Зеленої картки [4; 5]. Таким чином, «Зелена картка» виконує функцію «автоцивілки», але на міжнародному рівні, забезпечуючи спокій і впевненість водіїв під час подорожей за кордон.

У сучасній економічній літературі існує значна кількість визначень сутності автотранспортного страхування. Перш за все, це зумовлено різноманіттям підходів до розуміння страхування як інструменту захисту майнових інтересів власників транспортних засобів. Дослідники акцентують увагу на різних аспектах – одні визначають його як фінансовий механізм відшкодування шкоди, завданої транспортному засобу або третім особам, інші – як спосіб забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Основні види автотранспортного страхування та їх ознаки представлені в *табл. 1*.

Сукупність усіх основних підходів авторів дозволяє нам сформувати найбільш повне визначення поняття *автотранспортного страхування*. На нашу думку, дане поняття слід трактувати як – «комплексний механізм фінансового захисту власників та користувачів транспортних засобів, що забезпечує відшкодування збитків, пов'язаних із ризиками експлуатації транспортних засобів, а також захист інтересів третіх осіб у разі завдання їм шкоди внаслідок ДТП».

Правове регулювання автотранспортного страхування в Україні здійснюється такими законодавчими актами, як: Закон України «Про страхування» [11], Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [9], Цивільний кодекс України, імплементовані Україною Директиви Європейського Союзу [10] та інші. Крім того, регулювання ринку автотранспортного страхування в межах своїх компетенцій здійснює Національний банк України – як орган, що здійснює нагляд за діяльністю страхових компаній на території України.

З точки зору регуляторного впливу особливе місце серед видів автотранспортного страхування займає ОСЦПВ, яке є обов'язковим. Основним завданням цього виду страхування є забезпечення фінансового захисту учасників дорожнього руху та відшкодування збитків, заподіяних життю, здоров'ю чи майну третіх осіб у разі виникнення дорожньо-транспортної пригоди в Україні. Варто зазначити, що з 1 січня 2025 року набув чинності новий закон, який суттєво оновив правила ОСЦПВ. Одним із ключових нововведень є поступове підняття лімітів страхового відшкодування відповідно до європейських мінімальних страхових сум, визначених Директивою 2009/103/ЄС (зі змінами, внесеними Директивою 2021/2118), що наблизить українське законодавство до стандартів Європейського Союзу.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика видів автотранспортного страхування

Ознака	ОСЦПВ	КАСКО	«Зелена картка»
Обов'язковість	Є обов'язковим видом страхування для всіх власників наземних транспортних засобів, зареєстрованих в Україні	Добровільний характер укладання – поліс оформлюється за бажанням власника транспортного засобу	«Зелена картка» є міжнародним сертифікатом страхування відповідальності власників транспортних засобів, який є обов'язковим у країнах міжнародної системи «Зеленої картки»
Покриття ризиків	Покриває майнові ризики та збитки по життю і здоров'ю лише третім постраждалим особам у разі ДТП з вини водія забезпеченого транспортного засобу	Покриває ризики викрадення, пошкодження чи знищення автомобіля внаслідок ДТП, протиправних дій або стихійних лих	Покриває збитки, заподіяні водієм забезпеченого транспортного засобу лише третім особам на території країн-членів міжнародної системи «Зелена картка»
Вартість полісу	Залежить від базового тарифу та коригуючих коефіцієнтів	Залежить від ризиків, що включаються в поліс, і оціночної вартості авто	Залежить від країни перебування, типу транспортного засобу, строку перебування
Відшкодування збитків	Компенсується тільки збитки, завдані постраждалим третім особам на території України	Компенсується збиток, завданий транспортному засобу власника	Компенсується тільки збитки, завдані постраждалим третім особам на території інших країн
Законодавче врегулювання	Регламентується Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»	Регулюється нормами загального страхового законодавства та положеннями договору страхування, укладеного між страховиком і страхувальником	Регулюється внутрішнім і міжнародним законодавством

Джерело: систематизовано за [2; 3; 9;12].

Крім того, закон передбачає вільне ціноутворення, перехід виключно на електронні договори страхування, розширює застосування європротоколу, спрощує процедуру оформлення страхових випадків. Основні зміни та новації Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» № 3720-IX представлені на *рис. 1*.

Для розуміння стану та тенденцій розвитку автотранспортного страхування в Україні необхідно провести детальний аналіз його основних показників розвитку. Одним із важливих аспектів аналізу є оцінка динаміки валових страхових премій та виплат. Вони дозволяють визначити тенденції в розвитку певного виду страхування, оцінити його частку в загальному страховому ринку та зрозуміти рівень попиту на окремі види страхування. Для більш повного розуміння ролі та місця автотранспортного страхування на страховому ринку України проаналізуємо динаміку структури валових страхових премій та виплат за видами страхування (*рис. 2, рис. 3*) – це дозволить оцінити частку автотранспортного страхування в загальному обсязі ринку та рівень попиту на види автотранспортного страхування.

Як бачимо з рис. 2, у структурі страхових премій страхового ринку КАСКО страхування посідає лідируючу позицію серед всіх видів страхування, демонструючи стабільне зростання протягом аналізованого періоду. Станом на 2023 р. частка премій за КАСКО на страховому ринку України досягла 24,3%, що є найвищим показником за чотири роки, що свідчить про стійкий попит, зумовлений як зростанням вартості транспортних засобів, так і підвищенням обізнаності населення про важливість захисту автомобілів від ризиків. ОСЦПВ, хоча і поступається КАСКО за обсягом премій, але також демонструє поступове зростання частки на ринку – з 13,7% у 2020 р. до 18,4% у 2023 р. Така тенденція відображає вплив регуляторної політики, яка стимулює розширення охоплення обов'язковим страхуванням. «Зелена картка» демонструє суттєве збільшення частки премій –

Обов'язкове пряме врегулювання збитків	• Постраждалий звертатиметься за компенсацією до своєї СК, що значно підвищить якість сервісу та уникне проблем із обслуговуванням у страховиків винуватців ДТП
Відновлення автомобіля до стану, який був до ДТП	• При оцінці пошкоджень не враховуватиметься знос транспортного засобу, що раніше міг сягати понад 50%. Страховик зобов'язаний запропонувати потерпілому три СТО для вибору
Перехід на електронні поліси ОСЦПВ	• У 2025 року паперові поліси ще допускаються, але з 2026 року використовуватимуться виключно електронні договори
Скасування франшизи	• Позбавлення полісів від франшизи зробить систему страхування більш зрозумілою та доступною для клієнтів
Скасування державного регулювання ціни на поліси автоцивілки	• Визначення індивідуальної ціни для кожного страхувальника. Водночас враховуватиметься персональна історія в попередніх періодах страхування, відсутність ДТП або наявності збитків у минулому
Збільшення лімітів відповідальності страховика	• Із січня 2025 року ліміти за полісами складають на одного потерпілого: 500 тис. грн по життю та здоров'ю й 250 тис. грн по майну, а з 2026 року (після завершення воєнного стану) – 1 млн грн і 2 млн грн відповідно

Рис. 1. Основні положення Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»

Джерело: систематизовано за даними [5; 9].

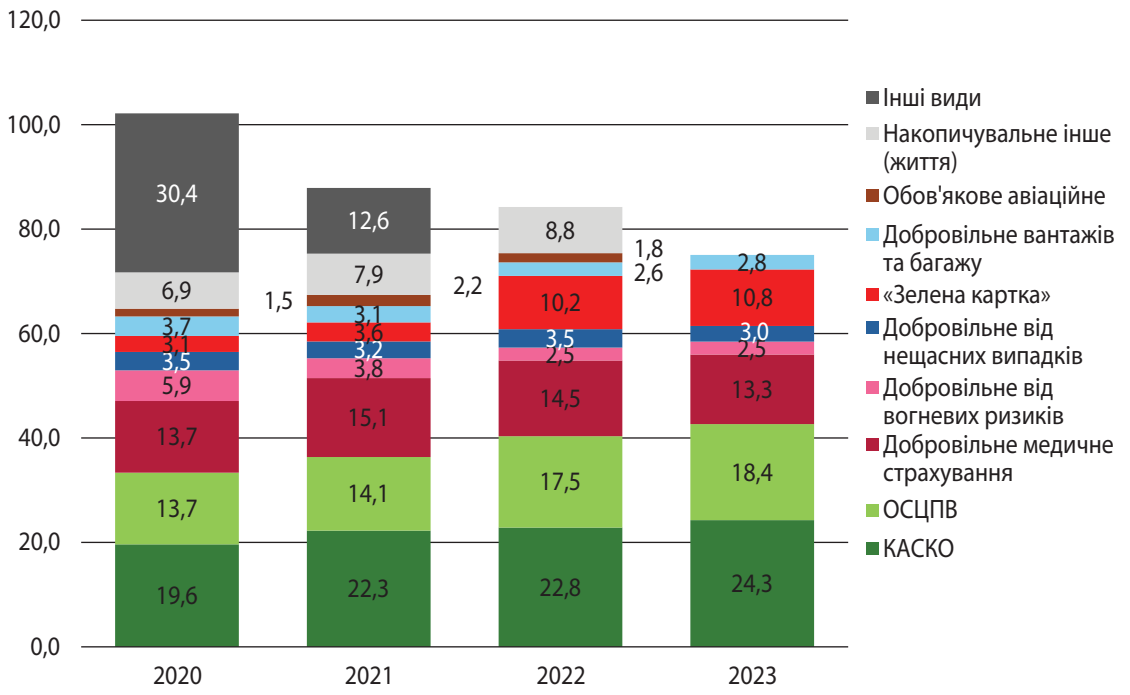

Рис. 2. Динаміка структури валових страхових премій на страховому ринку України, 2020–2023 рр., %

Джерело: систематизовано за даними [6; 7; 14].

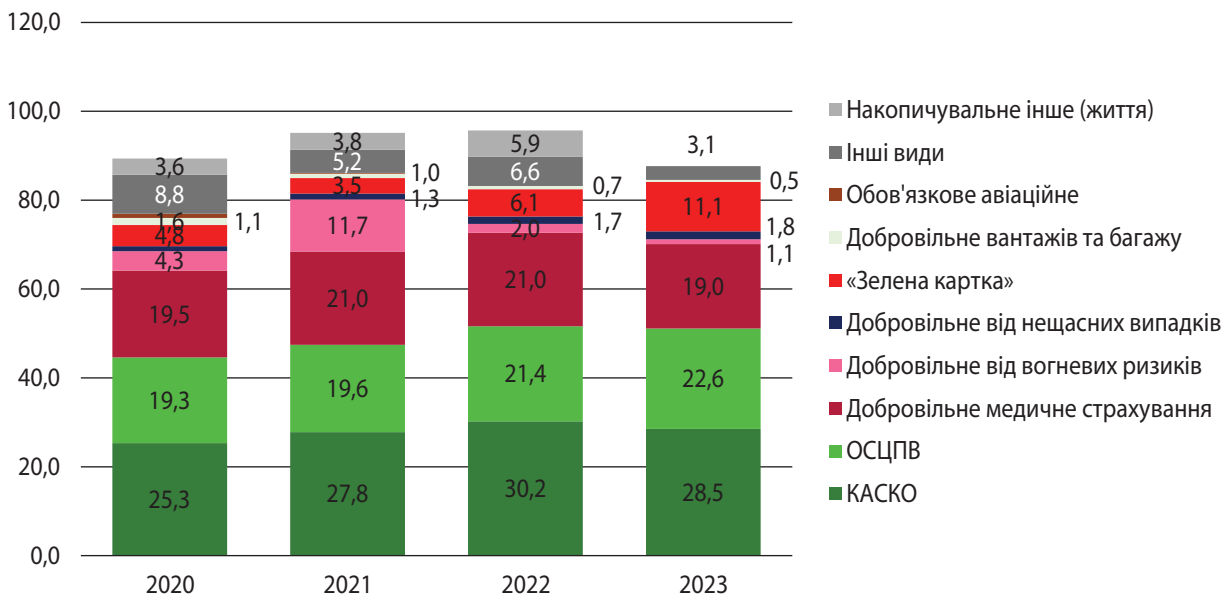

Рис. 3. Динаміка структури валових страхових виплат на страховому ринку України, 2020–2023 рр., %

Джерело: систематизовано за [6; 7; 14].

з 3,1% у 2020 р. до 10,8% у 2023 р. З 2022 р. попит на цей вид страхування значно зріс у зв'язку з воєнними діями, що спричинили масову міграцію населення України за межі країни [15].

У структурі страхових виплат спостерігається подібна динаміка, найбільша частка виплат припадає на КАСКО страхування. Станом на 2023 р. частка виплат становила 28,5%, що свідчить про активність у сегменті та високий рівень виплат, пов'язаний з покриттям складних і дороговартісних страхових випадків. Варто звернути увагу на те, що частка валових страховий виплат навіть перевищує премії, що свідчить про високий рівень ризиковості даного виду страхування. ОСЦПВ також демонструє зростання частки виплат із 19,3% у 2020 р. до 22,6% у 2023 р. Для «Зеленої картки» частка виплат характеризується значними коливаннями. У 2020 р. вона становила 4,8%, потім знизилася до 3,5% у 2021 р., але вже у 2023 р. зросла до 11,1%, що зумовлене виїздом більшості населення за кордон і збільшенням кількості страхових випадків [15].

Далі доречним буде проаналізувати європейський досвід поширення автострахування. Дані, зображені на *рис. 4*, показують, що станом на 2020 р. європейський страховий ринок має суттєві відмінності в структурі порівняно з українським ринком.

Зокрема, більша частина страхової премії в європейських країнах припадає на страхування життя (53% ринку). Автотранспортне страхування посідає третє місце за обсягом премій, а якщо розглядати з боку ризикового страхування – то друге місце у структурі премій з показником 12%. Це схоже з тенденціями на вітчизняному ринку, де автотранспортне страхування також є одним із провідних напрямків діяльності страхових компаній. Популярність автострахування в Європі пояснюється високим рівнем автомобілізації та вимогами до обов'язкового страхування відповідальності на дорогах, що створює значний попит на ці види послуг.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що автострахування є важливим сегментом страхового ринку як України, так і європейських країн, і відіграє важливу роль у забезпеченні фінансового захисту власників транспортних засобів та інших учасників дорожнього руху.

Далі проаналізуємо динаміку кількості укладених договорів, структуру автотранспортного страхування за преміями і виплатами та рівень виплат у розрізі різних видів автострахування. Як було зазначено вище, висока актуальність автострахування зумовлена необхідністю забезпечення фінансової безпеки водіїв, пасажирів і інших учасників дорожнього руху, а також збереженням матеріальних активів у вигляді транспортних засобів. У зв'язку з цим детальний аналіз кількості укладених договорів є важливим для розуміння попиту, динаміки ринку та адаптації страхових компаній до змін у соціально-економічних умовах (*рис. 5*). Згідно з наведеною гістограмою можемо бачити, що більшість укладених договорів в розрізі автотранспортного страхування за весь досліджуваний період припадало на договори ОСЦПВ, що демонструє стабільно високий рівень на цей вид страху-

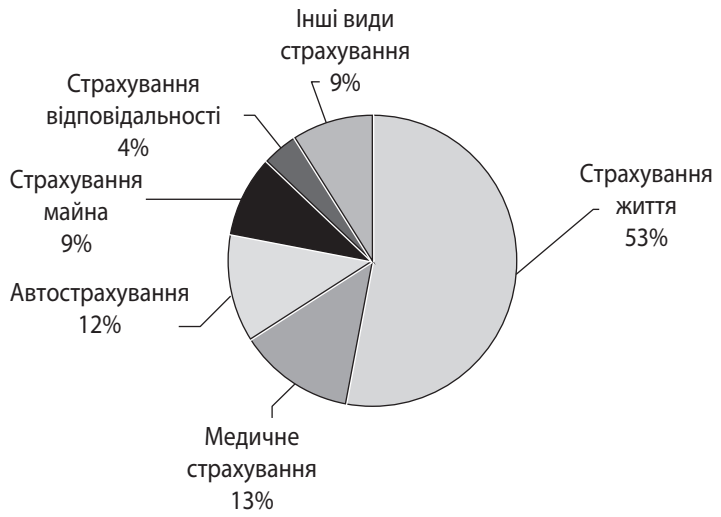

Рис. 4. Структура валових страхових премій на страховому ринку країн Європи, 2020 р., %

Джерело: побудовано за даними [1].

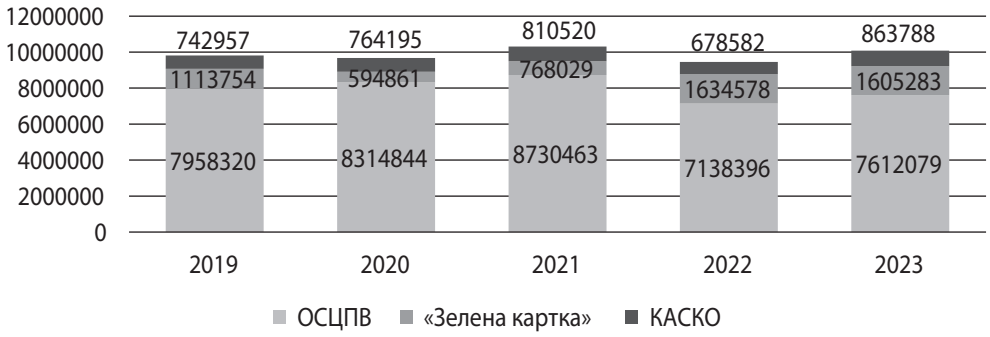

Рис. 5. Динаміка кількості укладених договорів автострахування в Україні, 2019–2023 рр., шт.

Джерело: побудовано за даними [5–7].

вання. Незважаючи на коливання у 2022 р., цей показник залишається значним, що свідчить про важливість страхування для забезпечення фінансового захисту учасників дорожнього руху.

Далі перейдемо до аналізу структури автотранспортного страхування в розрізі його видів за преміями та виплатами. Динаміка зміни частки КАСКО, ОСЦПВ і «Зеленої картки» на ринку автострахування за останні п'ять років представлена на *рис. 6*.

Аналізуючи дані, можна побачити, що КАСКО страхування займає провідну позицію в структурі премій з автотранспортного страхування, хоча його частка зменшилася з 54,4% у 2019 р. до 45,4% у 2023 р., що може бути пов'язане зі складною економічною ситуацією, яка обмежила купівельну спроможність населення.

Частка ОСЦПВ продемонструвала відносну стабільність, зростаючи з 33,09% у 2019 р. до 37,66% у 2020 р., після чого коливалася в межах 34,43–35,24%. Суттєві зміни в структурі премій відбулися за рахунок «Зеленої картки», частка якої збільшилася з 12,5% у 2019 р. до 20,2% у 2023 р.

Тепер перейдемо до аналізу структури страхових виплат, адже вони є важливим показником ефективності ринку (*рис. 7*). Розглядаючи валові страхові виплати по автострахуванню, можна побачити тенденції, що характеризують фінансові зобов'язання страхових компаній перед клієнтами.

У структурі страхових виплат ринку автострахування спостерігається подібна динаміка до премій – найбільша часка виплат припадає на КАСКО, але ми можемо спостерігати скорочення з 53,3% у 2019 р. до 45,8% у 2023 р., що може пов'язане зі скороченням обсягів застрахованих ризиків. Частка ОСЦПВ залишалася відносно стабільною, коливаючись у межах 36,3–39,1% протягом аналізованого періоду. Частка виплат за «Зеленою карткою» демонструє найбільш динамічну зміну, зростаючи з 9,1% у 2019 р. до 17,9% у 2023 р.

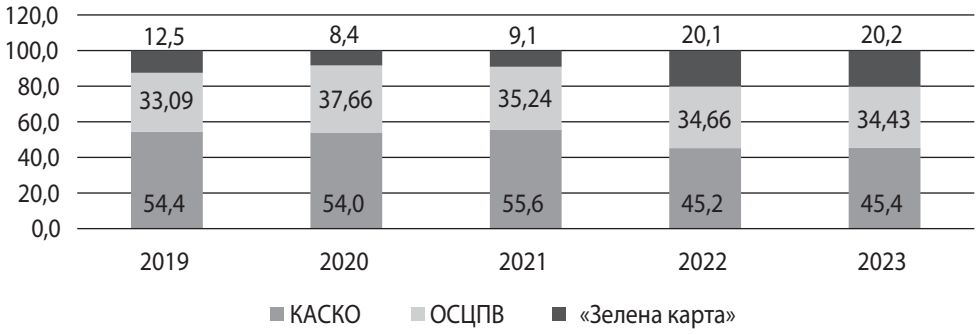

Рис. 6. Динаміка структури валових страхових премій на ринку автострахування України в розрізі видів страхування у 2019–2023 рр., %

Джерело: побудовано за даними [6].

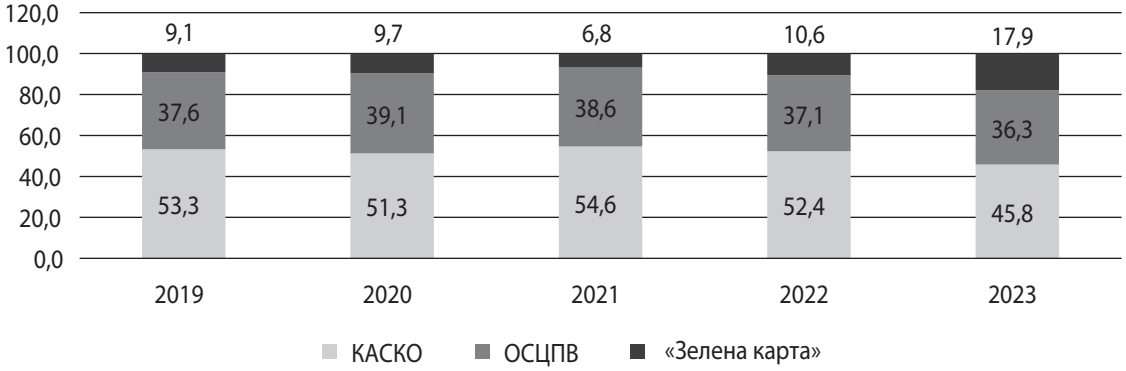

Рис. 7. Динаміка структури валових страхових виплат на ринку автострахування України в розрізі видів страхування у 2019–2023 рр., %

Джерело: побудовано за даними [6].

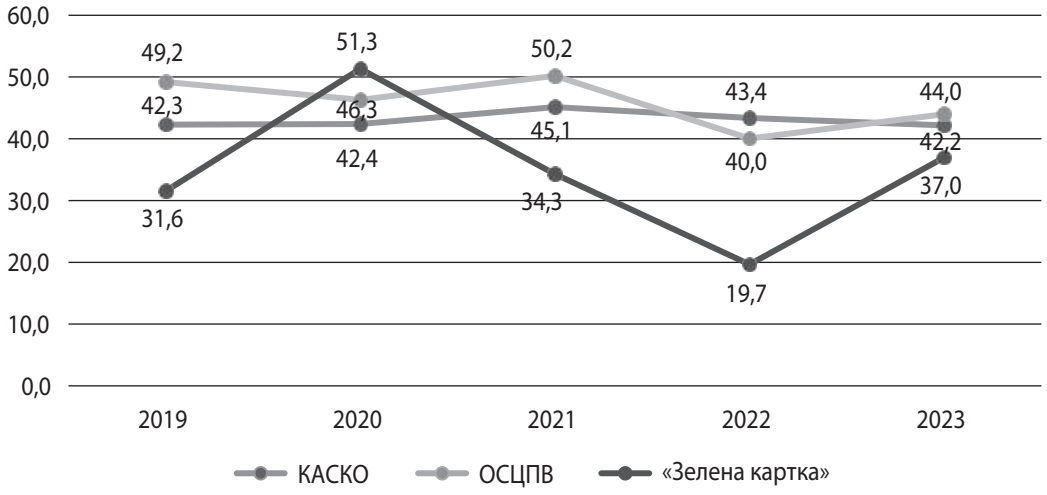

Рис. 8. Динаміка рівня страхових виплат у розрізі видів автострахування у 2019–2023 рр., %

Джерело: побудовано за даними [6].

Таким чином, провівши аналіз премій та виплат, ми можемо дійти до висновку, що цей вид страхування є одним із найбільш динамічних і важливих сегментів страхового ринку, який не тільки приносить значні обсяги премій, але і вимагає значних виплат. Високий рівень виплат свідчить про активне виконання страховиками страхових зобов'язань, але водночас може вказувати на високий рівень збитковості автострахування.

За даними *рис. 8* за всіма видами автострахування спостерігається високий рівень виплат. Найбільший рівень виплат притаманний КАСКО стра-

хуванню (показник коливався від 42,2% до 45,1%) та ОСЦПВ (позитивною є тенденція зменшення показника з 49,2% у 2019 р. до 44,0% у 2023 р.). Підвищений рівень виплат в автострахуванні, порівняно з іншими видами страхування та середньоринковим рівнем виплат, пояснюється частотою настання основного ризику, який притаманний автотранспортному страхуванню – ризику ДТП, а також величиною спричинених збитків, які в автотранспортному страхуванні достатньо високі [13; 16]. Водночас, високі виплати в автострахуванні відіграють важливу роль при захисті майнових інтересів учасників дорожнього руху.

ВИСНОВКИ

Автотранспортне страхування є одним із ключових сегментів страхового ринку України, що виконує важливу соціально-економічну функцію – забезпечення фінансового захисту учасників дорожнього руху, мінімізацію збитків від дорожньо-транспортних пригод. Цей вид страхування включає як обов'язкові, так і добровільні форми (ОСЦПВ, КАСКО, міжнародне страхування «Зелена картка»), що у своїй сукупності формують комплексний механізм покриття ризиків, пов'язаних із експлуатацією транспортних засобів.

Результати дослідження свідчать, що у 2019–2023 рр. автотранспортне страхування стабільно зберігало провідні позиції у структурі вітчизняного страхового ринку. Найвищу частку страхових премій і виплат традиційно забезпечують договори КАСКО та ОСЦПВ. Зростання обсягів премій за договорами «Зеленої картки» в останні роки зумовлене активізацією міжнародних поїздок громадян і міграційними процесами, спричиненими воєнними діями. Високі показники страхових виплат за цими видами свідчать про високий рівень частоти настання страхових випадків і значні суми страхових виплат, що притаманно автострахуванню.

Аналіз структури страхового ринку України показав, що частка автострахування в загальному обсязі страхових премій страхового ринку залишається суттєвою (у середньому понад 50%), що підтверджує його системоутворюючу роль у сегменті ризикових видів страхування.

Важливою тенденцією сучасного етапу розвитку ринку є підвищення рівня регуляторного впливу держави, що виявляється у прийнятті Закону України № 3720-IX «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (2024 р.), який гармонізує національне законодавство з нормами ЄС. Нові положення закону передбачають перехід до вільного ціноутворення, запровадження виключно електронних полісів, розширення можливостей європротоколу та поступове підвищення лімітів страхових виплат до європейських стандартів. Це створює передумови для підвищення ефективності, прозорості та конкурентоспроможності українського ринку автострахування.

Серед ключових викликів галузі залишаються: висока збитковість видів автострахування, вплив воєнних ризиків, зниження купівельної спроможності населення та демпінгова цінова політика окремих страховиків. Водночас для подальшого зміцнення позицій ринку доцільним є розвиток інноваційних продуктів, активне впровадження цифрових технологій, удосконалення механізмів управління ризиками, розширення фінансової грамотності населення та стимулювання конкуренції серед страховиків. Усе це сприятиме формуванню ефективної, прозорої та соціально орієнтованої системи автотранспортного страхування в Україні. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Statistics. *Insurance Europe*. URL: https://www.insuranceeurope.eu/statistics
2. Бовсуновська Г. С. Теоретичні засади розвитку автотранспортного страхування. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 13. С. 135–140.
3. Кривошлик Т. Д. Економічна сутність та особливості класифікації автотранспортного страхування. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1. С. 256–268. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-256-268
4. Марценюк-Розарьонова О. В., Марчук Ю. Ю. Розвиток ринку автострахування в Україні: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6182
5. Статистика. *Моторне (транспортне) страхове бюро України*. URL: https://mtsbu.ua/en/about/statistics
6. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist
7. Показники діяльності страховиків. *Національна Асоціація Страховиків України*. URL: https://www.nasu.com.ua/
8. Приказюк Н., Моташко Т. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні. *Економіка*. 2015. № 3. С. 37–47. DOI: dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/168-3/6
9. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 21.05.2024 р. № 3720-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text

10. Директива Європейського парламенту і Ради 2009/103/ЄС «Про страхування цивільної відповідальності у зв'язку з використанням моторних транспортних засобів та забезпечення виконання обов'язку щодо страхування такої відповідальності» від 16.09.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-09#Text
11. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text
12. Слобода Л. Я., Руденко З. М. Сучасні тенденції та особливості розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 170–178. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-170-178
13. Статистика ДТП в Україні. *Патрульна поліція України*. URL: https://patrolpolice.gov.ua/statystyka/
14. Підсумки страхового ринку України за 2023 рік. *Insurance TOP*. 2024. № 1. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_97
15. Ткачук Л. М., Краус О. О. Вплив повномасштабного вторгнення на ринок страхування в Україні. *Innovation and Sustainability*. 2024. № 3. С. 34–44. DOI: https://doi.org/10.31649/ins.2024.3.34.44
16. Федорович І. Проблеми та перспективи розвитку автострахування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. Вип. 39. С. 79–85. DOI: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-39-10

REFERENCES

Bovsunovska, H. S. (2013). Teoretychni zasady rozvytku avtotransportnoho strakhuvannia [Theoretical foundations of motor transport insurance development]. *Ekonomichnyi analiz, 13*, 135–140.

Fedorovych, I. (2019). Problemy ta perspektyvy rozvytku avtostrakhuvannia v Ukraini [Problems and prospects for the development of motor insurance in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia «Ekonomika i menedzhment», (39)*, 79–85. https://doi.org/10.32841/2413-2675/2019-39-10

Insurance Europe. (n. d.). *Statistics*. https://www.insuranceeurope.eu/statistics

Kryvoshlyk, T. D. (2023). Ekonomichna sutnist ta osoblyvosti klasyfikatsii avtotransportnoho strakhuvannia [Economic essence and features of motor transport insurance classification]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii, (1)*, 256–268. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-256-268

Martseniuk-Rozaronova, O. V., & Marchuk, Yu. Yu. (2018). Rozvytok rynku avtostrakhuvannia v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Development of the motor insurance market in Ukraine: problems and prospects]. *Efektyvna ekonomika, (3)*. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6182

Motorne (transportne) strakhove biuro Ukrainy. (n. d.). *Statystyka* [Statistics]. https://mtsbu.ua/en/about/statistics

Natsionalna Asotsiatsiia Strakhovykiv Ukrainy. (n. d.). *Pokaznyky diialnosti strakhovykiv* [Indicators of insurers' activity]. https://www.nasu.com.ua/

Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Nahliadova statystyka* [Supervisory statistics]. https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist

Patrulna politsiia Ukrainy. (n. d.). *Statystyka DTP v Ukraini* [Road accident statistics in Ukraine]. https://patrolpolice.gov.ua/statystyka/

Pidsumky strakhovoho rynku Ukrainy za 2023 rik [Results of the Ukrainian insurance market for 2023]. (2024). *Insurance TOP, (1)*. https://forinsurer.com/insurancetop_97

Prykaziuk, N., & Motashko, T. (2015). Novi vektory rozvytku avtotransportnoho strakhuvannia v Ukraini [New vectors for the development of motor transport insurance in Ukraine]. *Ekonomika, (3)*, 37–47. https://doi.org/10.17721/1728-2667.2015/168-3/6

Sloboda, L. Ya., & Rudenko, Z. M. (2021). Suchasni tendentsii ta osoblyvosti rozvytku rynku avtotransportnoho strakhuvannia v Ukraini [Modern trends and features of the motor transport insurance market development in Ukraine]. *Biznes Inform, (3)*, 170–178. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-170-178

Tkachuk, L. M., & Kraus, O. O. (2024). Vplyv povnomasshtabnoho vtorhnennia na rynok strakhuvannia v Ukraini [Impact of the full-scale invasion on the insurance market in Ukraine]. *Innovation and Sustainability, (3)*, 34–44. https://doi.org/10.31649/ins.2024.3.34.44

Ukraina. (2021, Lystopad 18). *Zakon Ukrainy «Pro strakhuvannia»* [Law of Ukraine "On Insurance"] (№ 1909-IX). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text

Ukraina. (2024, Traven 21). *Zakon Ukrainy «Pro oboviazkove strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv»* [Law of Ukraine "On compulsory civil liability insurance of owners of ground vehicles"] (№ 3720-IX). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text

Yevropeiskyi parlament i Rada. (2009, Veresen 16). *Dyrektyva Yevropeiskoho parlamentu i Rady 2009/103/YeS «Pro strakhuvannia tsyvilnoi vidpovidalnosti u zviazku z vykorystanniam motornykh transportnykh zasobiv ta zabezpechennia vykonannia oboviazku shchodo strakhuvannia takoi vidpovidalnosti»* [Directive of the European Parliament and of the Council 2009/103/EC "On motor insurance and the enforcement of the obligation to insure against such liability"]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-09#Text